

Лісова красуня Ріхта не підвладна часу...

Невеликий хутір Ріхта, що нараховує півтора десятка хат, розкинувся на декілька кілометрів уздовж лісу, навколо колишнього колгоспного поля. Нині належить до села Поляна, що за кілометрів три від нього.

- Поляна до 1987 року теж була хутором, - розповідає секретар Кричильської сільської ради Юрій Бовкун. - Саме через це там не дозволяли будуватися, бо за часів радянської влади людей з хуторів переселяли. Та й нині це проблема, адже немає Генерального плану забудови села, тож згідно з чинним законодавством отримати дозвіл на будівництво складно. Хоча бажаючі будуватися є. Позаминулого року в Ріхті провели реконструкцію електромережі, освітлення стало значно кращим. Хоча й досі один будинок залишається без електроенергії. Свого часу його власнику, нині інваліду, допомагав оформити пенсію.

Місцевість тут мальовнича: манить ліс, поруч річка Горинь. Перші поселення виникли всередині XIX століття біля Бадіного та Бенехового боліт. За словами старожилів, ця територія ділилась на три частини: Крушинка, Ріхта, Поляна. До наших часів дійшла легенда про безстрашну дівчину Орісю, яка завела монголо-татарських ординців у непрохідне болото й ціною власного життя врятувала односельців від смерті та рабства. Тепер це болото називають Дівочий брід. На жаль, документи збереглися тільки з 1950 року, попередній архів згорів.

Живуть тут дружні, працьовиті люди, які добре знають ціну хліборобській праці, виховують дітей на славних традиціях, власним прикладом вчать споконвічним людським цінностям: доброті, працелюбності, милосердю. Бо звикли самі трудитись з ранку до пізнього вечора. Сім'ї тут в основному багатодітні. Більшість селян отримали земельні паї, господарюють одноосібно, дехто працює в лісництві. Звичайно, знайти роботу зараз не так і просто. Ніна Бородавко, мешканка Ріхти, перебуває на обліку в центрі зайнятості. Тож від оплачуваних громадських робіт не відмовляється.

Влітку хуторян годує ліс. Збираючи та здаючи ягоди, гриби, вони мають гарний дохід. Але робота ця сезонна, та й не кожен рік урожайний. Усе ж, хто не лінується, може заробити неабиякі кошти. У Кричильській ЗОШ I—III ступенів нам розповіли про Тамару Добридень, яка виховує сама двох доньок. Цій працелюбній жінці в збиранні ягід немає рівних. На зароблені кошти вже придбала коня, необхідні в господарстві інструменти. На жаль, перебуваючи в Ріхті, поспілкуватись з нею не вдалося.

- Мої дідусь і бабуся познайомилися на будівництві моста з Поляни, до Ріхти, - розповідає Надія Харечко, вчитель історії Кричильської ЗОШ I-III ступенів, директор шкільного краєзнавчого музею. — На жаль, він згорів. А в музеї зібрали багато матеріалів, що стосуються життя жителів хутора періоду Великої Вітчизняної війни.

Так, лісові хащі й донині приховують багато таємниць і подій, що сталися в ті буремні роки, коли важко було розібратись, де друг, а де ворог. У лісових нетрях переховувалися і партизани, й оунівці, і просто бандити. Натрапляли місцеві жителі на їх криївки вже й після війни. Тож спогади людей старшого покоління ні-ні та й повертають до того трагічного періоду історії.

Тетяна Рубель, молодий педагог Полянської дев'ятирічки, добре запам'ятала розповіді дідуся Кирила Конька, який з дружиною Марією й донині мешкають у Ріхті. Охоче погодилась показати нам хутір. Та й заодно провідати рідних людей. По дорозі згадувала, як дитиною з однолітками на колгоспному полі, що було поруч з домівкою, рвали кукурудзу, ходили в ліс по гриби, ягоди. Як добиралися по бездоріжжю три кілометри до школи, а коли йшли дощі, несли з собою взуття, аби перевзуватися. Кирило Минович і Марія Тимофіївна внучці зраділи: давненько не бачили, бо супроводжувала школярів у санаторій.

Кирилу Коньку виповнилося 76 років, з селянською статечністю неквапом згадував прожиті роки. Родина батьків була багатодітною, тож жили бідно, землю хоч і мали, та була вона не дуже родюча.

- Не дай Бог нікому, що пережили за своє життя, - зітхає дідусь. — Хоч і малим був, та пам'ятаю, як мама з нами ховалась у лісі від німців. З собою чомусь старались брати, крім необхідного, обов'язково сіль. А за кожне сказане слово можна було поплатитись життям. На щастя, у нас репресій з боку німців не було. А після війни бандити жити не давали. Років три тривала ще боротьба з ними.

Батько дружини довгий час був секретарем сільської ради, тому їм теж довелося всього перетерпіти. Та минули й ці роки. Для розбудови колгоспу в селян забирали худобу, розбирали хліви на корівники. Вручну виконували майже всі польові роботи. Це вже згодом з'явилося багато техніки. Стало налагоджуватися життя. Кирило Минович спочатку працював у господарстві, а згодом 30 років — у лісництві, заготовляв живицю. Дружина теж 18 літ віддала роботі в лісі, до того трудилася в колгоспі. А ще виховали шестеро дітей, то що легко життя не прожили. Діти розлетілись, мають свої родини, радують уже онуки. От і Тетяна часто навідується. Добре, що живе поруч. Після закінчення Рівненського державного гуманітарного університету влаштувалася на роботу в школу с. Поляна, вийшла заміж, має синочка, а дідусь з бабусею — правнука. У селі придбали будинок, а до того жили в Ріхті.

Має дівчина неабиякий хист до малювання. Директор навчального закладу Іван Стахнюк з гордістю показав класні кімнати, де навчаються учні початкових класів, оформлені Тетяною. Герої казок постають, ніби живі. Роботи виконані на пінопласті, у коридорі — учнівська виставка. «Талант дівчина успадкувала від батька», - каже бабуся. «Юрій теж гарно малює. Коли служив у армії і показав свій хист, його й відпускати не хотіли», - сміється. Має таке ж захоплення і сестричка Лілія. Але тварин любить ще більше, тож і вчитись пішла на ветеринара. А Тетяна залюбки навчає дітей малюванню.

Школа в Полянні нова, здали її в експлуатацію у 2007 році. Навчаються тут і діти з Ріхти, Углів. Старші продовжують здобувати освіту або в Кричильську, або в інших закладах. Тут - просторі, затишні класні кімнати, є комп'ютерний клас.

- Зараз у школі 97 учнів, - розповідає директор, - працюють 16 педагогів. Першокласників у нас 9, наступного року буде 15.

Показав Іван Платонович і вироби вихованців гуртка «Загадковий папірець», який веде Світлана Конько. Це і картини, і вази, і лебеді, і навіть корзина з квочкою, що висиджує яйця. І все це зроблене зі складеного особливим способом паперу.

З діда-прадіда живе в Ріхті і Йосип Шимко. У свої 75 дідусь без роботи не сидить. От і того дня застали його за плетінням коробки.

- Колись, - каже, - плів їх з соснового лика, а зараз використовую стрічки, якими об'язують будівельні матеріали. Приносять їх люди, тож роблю коробки їм.

Йосип Якимович і Килина Данилівна мають велику гарну родину: семеро дітей, 22 онуки та 9 правнуків. Нещодавно вітали дідуся й бабусю із 50-річчям спільного сімейного життя. Тож зібралися всі разом, що вдається не часто. З ними ж живуть тільки син з родиною та донька. Разом тримають чимале господарство.

- Не будеш трудитись — не будеш мати, - мовить дідусь Йосип.

- Від паю, правда, відмовились, - додає Килина Данилівна, - вистачає землі й без нього, було б здоров'я обробляти її.

Колись же родину Йосипа Шимка, яка мала всього 1,5 га землі, вивезли в Сибір. Батько та дід до того працювали лісниками. Малий Йосип добре запам'ятав, як їх везли на підводах у тайгу за 45 км від станції, де жили в бараках. Пробыли там шість довгих років. Коли закінчилась війна їм і ще декільком сім'ям дозволили повернутись на батьківщину. До станції добирались хто підводою, хто верхи, а хто й пішки. Тож на поїзд спізнались, довелось ще тиждень чекати іншого. А потім понад 1,5 місяця їхали в Україну. Адже залізничні колії були зруйновані, а після їх відновлення вперед пропускали військові ешелони. Ще півтора року прожили за 80 км від Одеси. Батьку там пропонували роботу, але дуже вже манила домівка. Тож повернулися в Ріхту. Та підірване здоров'я дало про себе знати, помер молодим, не доживши й до пенсії. Йосип теж пішов стежкою батька й дідуся — майже двадцять літ трудився в лісі, понад 10 — у лісовій охороні. 32 роки стажу має й дружина. Важко згадувати часи, коли з маленькими дітьми на руках йшла на роботу,

поралась по господарству дома. Та ці люди ніколи не піддаються труднощам, адже мають у серці доброту, людяність, готовність прийти на допомогу іншому, а головне - незламний селянський дух. А ще вразливу душу, що бачить, відчуває красу рідного краю.

- Знаєте, який раніше аромат у лісі стояв, коли зацвітало багно, - задумливо промовив Йосип Якимович. — А бджіл скільки було, особливо на гречаних полях. Краса яка ж навкруги. А зараз уже не те. Мабуть, радіація...

Ось такі вони, прості українці, жителі маленького хутірця Ріхта, що загубився в зелені лісів. Тут жили їх предки, тут житимуть діти й онуки, бо держить на цій землі безмежна відданість їй і любов. Віриться, що й часи безробіття минуть, і не потрібно буде їхати з рідного дому в пошуках заробітку, а земля-годувальниця прокормить ще не одне покоління селян.

Світлана ЛЯШКО.